

گزارش تفسیری مدیریت؛

در ابتدای راه!

گفتگو با: فرج لطف‌الهی

معاون فنی سازمان حسابرسی

سپاس

به میز گفتگوی حسابرس خوش آمدید. در مقدمه ضوابط تهیه گزارش تفسیری مدیریت گفته شده است که ارائه آن همراه با صورتهای مالی منجر به تصمیم‌گیری بهتر استفاده‌کنندگان در باره تامین منابع برای واحد تجاری می‌شود و اطلاعاتی در اختیار سرمایه‌گذاران قرار می‌دهد که در صورتهای مالی ارائه نشده است و می‌تواند بر تصمیم‌گیری ایشان اثر بگذرد. آیا مطالعه یا مطالعاتی در مورد نتایج پس از اجرای این ضوابط انجام شده است؟ آیا تجربه بیش از دو سال گذشته ادعای مطرح‌شده در مقدمه یادشده را تایید می‌کند؟ به نظر شما این گزارش بر تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان از صورتهای مالی در ایران، تاثیر درخور داشته است؟

لطف‌الهی

مطالعه پیشینه گزارش تفسیری مدیریت به‌عنوان ابزار اطلاع‌رسانی به فعالان بازار نشان می‌دهد که این گزارش در نتیجه خواسته فعالان بازار سرمایه برای کاهش توقف نمادهای بورسی و افزایش نقدشوندگی بازار و با مطالعه وضعیت تعدادی از کشورها،

گزارش تفسیری متمم و مکمل صورتهای مالی است و اطلاعاتی در خصوص کیفیت منابع اعم از مالی و غیرمالی، تجزیه و تحلیل کفایت سرمایه و مدیریت منابع بازار و ... در اختیار فعالان بازار سرمایه قرار می‌دهد لذا می‌تواند عاملی در کمک به سرمایه‌گذاران در اتخاذ تصمیمات اقتصادی درست باشد. با توجه به مراتب فوق سازمان بورس به این نتیجه رسید که گزارش تفسیری مدیریت جایگزین مناسبی برای پیش‌بینی سود است.

انتظار می‌رفت بعد از گذشت بیش از دو سال از اجرایی شدن تهیه گزارش تفسیری مدیریت، به دلیل گستردگی بازار سرمایه و ورود اقشار مختلف جامعه برای سرمایه‌گذاری در این حوزه از یک طرف، و اطلاعات مالی کم و شاید در حد صفر اکثر سرمایه‌گذاران به‌ویژه سرمایه‌گذاران جدید (که با اندک سرمایه خود و به امید کسب بازدهی مناسب وارد بازار سرمایه می‌شوند) از طرف دیگر، گزارش تفسیری مدیریت که به مراتب اطلاعات قابل فهم‌تری نسبت به صورتهای مالی به سرمایه‌گذاران ارائه می‌دهد، جایگاه خود را در میان فعالان بازار بیشتر باز کند و با اقبال بیشتری مواجه شود لیکن این موضوع در عمل اثبات نشده است.

باید اذعان کرد که تاکنون پژوهش میدانی متقن و قابل اتکایی که بتوان بر اساس یافته‌های آن در تایید یا رد به‌کارگیری گزارش تفسیری مدیریت از سوی استفاده‌کنندگان اطلاعات

جایگزین صورت سودوزیان پیش‌بینی شده (پیش‌بینی سود) شده است.

تجربه صورت سودوزیان پیش‌بینی شده و تعدیلات بعدی آن که توسط حسابرسان مستقل نیز بر مبنای استاندارد حسابرسی ۳۴۰۰ با عنوان «رسیدگی به اطلاعات مالی آتی» رسیدگی و گزارش می‌شد نشان می‌دهد که این گزارش ابزاری در اختیار مدیران برای دستکاری بازار بود. از طرف دیگر مغایرتهای عمده بین سود پیش‌بینی شده و سود واقعی (تحقق یافته) علیرغم رسیدگیهای حسابرسان مستقل، گواهی بر این موضوع بود که سودمندی این گزارش برای استفاده‌کنندگان صورتهای مالی و فعالان بازار سرمایه کمتر از حد انتظار است.

صورت سودوزیان پیش‌بینی شده بر مبنای مفروضات مدیریت و با پیش‌بینی آینده همراه بود. با توجه به وضعیت اقتصاد کشورمان و مولفه‌هایی همچون نرخ ارز، قیمت مواد اولیه (که تابعی است از قیمت ارز) و سایر بازارهای تاثیرگذار از جمله بورس انرژی و فلزات، پیش‌بینیهای صورت گرفته بسیار ذهنی و تا حدودی دور از دسترس بود.

تغییرات و تعدیلات مداوم سود توسط شرکتهای باعث می‌گردید که بورس اوراق بهادار با توجه به دستورالعملهای خود نماد شرکتهای را متوقف کند که عاملی برای کاهش نقدشوندگی بازار می‌گردید.

لذا در چنین شرایطی تهیه گزارش تفسیری مدیریت مطرح شد. طبق بند ۱۱ ماده ۱ دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکتهای ثبت شده نزد سازمان مصوب سال ۱۳۸۴ و اصلاحیه‌های بعدی تا ۱۳۹۸/۵/۱۴:

«گزارش تفسیری مدیریت گزارشی از صورتهای مالی و دیگر داده‌های آماری ناشر است که به باور مدیریت شرکت به فهم و درک بیشتر سهامداران شرکت از وضعیت مالی فعلی و آینده، تغییرات در وضعیت مالی و نتایج عملیات شرکت کمک خواهد کرد.»

به باور سازمان بورس، ارائه گزارش تفسیری همراه با صورتهای مالی، به مدیریت شرکتهای امکان می‌دهد تا سهامداران فعلی و سرمایه‌گذاران بالقوه را نسبت به وضعیت گذشته، جاری و آینده شرکت آگاه کنند. به علاوه، چون

به نظر می‌رسد

ضوابط تهیه گزارش

تفسیری مدیریت

چندان جدی گرفته نشده است

کلی در خصوص موضوعات یادشده و ناآشنایی کافی تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان و بخشی نیز به شرایط اقتصادی خاص کشور بازمی‌گردد. به نظر می‌رسد شرایط حاکم بر فعالیتهای اقتصادی در ایران فاصله درخور توجهی با شرایط در جوامع دیگر دارد. همین موضوع به انضمام ناآشنایی با استفاده از این قبیل اطلاعات در جامعه ما سبب بی‌میلی به این گزارش و به‌طور کلی سایر اطلاعات گزارش سالانه شده است.

مسئله شرکتها در این زمینه در ابتدای راهند و به تدریج با گسترش بیشتر بازار سرمایه در ایران نیاز به چنین گزارشهای تحلیلی بیشتر خواهد شد. رقابت برای جذب سرمایه در یک اقتصاد شفاف و به‌دور از هرگونه رانت، مستلزم استفاده از تخصصهای مختلف مالی، اقتصادی و مدیریتی در تهیه گزارش تفسیری است و با تخصص صرف مالی امکان تهیه گزارش سودمند و مناسب وجود ندارد.

سازمان

مبنای تهیه ضوابط گزارش تفسیری مدیریت مصوب سازمان بورس و اوراق بهادار، رهنمود ارائه شده توسط هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری (IASB) بوده است. هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری در سال ۲۰۱۰ بیانیه حرفه‌ای ۱ (PS1) با عنوان «گزارش تفسیری مدیریت» را به عنوان بیانیه غیرالزام‌آور منتشر ساخت که در دست تجدیدنظر است. آیا مبنای یاد شده، با شرایط و وضعیت ناشران و استفاده‌کنندگان ایرانی مطابقت دارد و به همه نیازها و شرایط ایران پاسخ می‌دهد؟

لطف‌الهی

در بیانیه حرفه‌ای ۱ در خصوص نحوه ارائه گزارش تفسیری و نیز نیازهای استفاده‌کنندگان (شامل سرمایه‌گذاران فعلی و بالقوه، اعتباردهندگان و سایر بستانکاران) بندهای زیادی ارائه شده است از جمله:

- بندهای ۹ الی ۱۱، هدف گزارش تفسیری مدیریت را فراهم‌ساختن اطلاعات یکپارچه در رابطه با صورتهای مالی برای استفاده‌کنندگان صورتهای مالی عنوان کرده است. طبق همین بندها این اطلاعات نه تنها دیدگاه مدیریت در

مالی در کشور اظهارنظر کرد، انجام نشده و در صورت انجام نیز انتشار عمومی نیافته است. لذا سخن از کارایی و اثربخشی گزارش تفسیری مدیریت در تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان صورتهای مالی دشوار است. امید است مراجع حرفه‌ای و دانشگاهی در خصوص نتایج حاصل از اجرای استانداردها و دستورالعملهای حرفه‌ای پژوهشهای کافی انجام دهند تا بتوان از نتایج این تحقیقات در جهت بهبود مستمر استانداردها و دستورالعملهای حرفه‌ای استفاده کرد.

سازمان

گزارش تفسیری مدیریت، آن طور که در راهنمای به‌کارگیری آن آمده، شرحی روایت‌گونه است همراه با تجزیه و تحلیل اطلاعات مالی، که بتواند برای سهامداران و سرمایه‌گذاران بینش ایجاد کند، برنامه مدیر شرکت را برای تغییر وضعیت موجود تبیین کند، و اطلاعات مالی و غیرمالی بااهمیت، که در صورتهای مالی به آنها اشاره نشده است را در بر گیرد. آیا برای شرکتهای ایرانی تهیه چنین گزارشی امکانپذیر است؟ تجربه بیش از دو سال گذشته در انتشار گزارش تفسیری مدیریت، چه شواهدی را نشان می‌دهد؟

لطف‌الهی

استقبال اخیر از بازار سرمایه و بورس اوراق بهادار و ورود تقریباً روزانه شرکتهای جدید و به‌عبارتی شرکتهای عرضه اولیه و محدودیت منابع با توجه به نبود حضور پررنگ سرمایه‌گذاران خارجی، شرکتهای ایرانی را برای تهیه گزارش تفسیری مناسب به‌منظور برآورده ساختن اهدافی که برای آن پیش‌بینی شده، تشویق می‌کند.

اما آنچه امروز در حال اجراست ارائه مجدد ادعاهای مدیریت است که بیشتر در قالب صورتهای مالی یا گزارش فعالیت هیئت‌مدیره به مجمع عمومی تهیه شده است. به نظر می‌رسد ضوابط تهیه گزارش تفسیری مدیریت چندان جدی گرفته نشده است. به‌عنوان نمونه می‌توان از اطلاعات آینده‌نگر و اطلاعات مربوط به شاخص‌های غیرمالی عملکرد (که از سوی سازمان بورس همواره مورد تاکید قرار گرفته است) نام برد که کمتر در گزارشهای تفسیری انعکاس دارد. بخشی از این موضوع به ابهام

حسابداری

بیانیه حرفه‌ای ۱ (PS 1)، به‌وسیله هیئت استانداردهای بین‌المللی حسابداری که یک مرجع استانداردگذار است منتشر شده است. در ایران تمام بیانیه‌های حسابداری و حسابرسی به‌وسیله سازمان حسابرسی منتشر می‌شود. انتشار ضوابط گزارش تفسیری مدیریت به‌وسیله مرجعی غیر از مرجع استانداردگذار چه پیامدهای احتمالی ممکن است داشته باشد؟

لطف‌الهی

همانند جوامع حرفه‌ای بین‌المللی شایسته است ضوابط تهیه این مجموعه نیز توسط نهاد استانداردگذار و با استفاده از نظرات کارشناسان بازار سرمایه، بازار پول و حرفه حسابداری تهیه و پس از نظرخواهی عمومی و سیر مراحل تصویب مشابه با دیگر استانداردها و اصول و ضوابط حرفه‌ای، برای اجرا ابلاغ شود.

حسابداری

سازمان بورس و اوراق بهادار، کلیه ناشران را مکلف

مورد رویدادهای رخ داده، شامل شرایط مثبت و منفی، بلکه دلایل و چرایی این رویدادها و پیامدهای آن را برای آینده واحد تجاری تشریح می‌کند. از طرف دیگر، گزارش یادشده، با توجه به اطلاع‌رسانی اطلاعات یکپارچه درباره منابع واحد تجاری و ادعاها نسبت به واحد تجاری و منابع آن و معاملات و سایر رویدادهایی که آنها را دستخوش تغییر می‌کند، متمم و مکمل صورتهای مالی محسوب می‌شود. در ضمن در گزارش تفسیری مدیریت باید عوامل و روندهای اصلی که احتمال دارد عملکرد، وضعیت و پیشرفت واحد تجاری را تحت تاثیر قرار دهند، تشریح شود. در نتیجه گزارش تفسیری مدیریت نه تنها زمان حال را در برمی‌گیرد، بلکه نگاهی به گذشته و آینده نیز دارد.

• در بندهای ۱۲ الی ۱۴، اصول ارائه گزارش تفسیری مدیریت مشخص شده که به‌طور خلاصه به این شرح است:

دیدگاه مدیریت در مورد عملکرد، وضعیت و پیشرفت واحد تجاری به‌عنوان مکمل و متمم اطلاعات ارائه شده در صورتهای مالی، اطلاعات آینده‌نگر و اطلاعاتی که دارای ویژگیهای توصیف شده در «مفاهیم نظری گزارشگری مالی» هستند را شامل می‌شود. همچنین، باید اطلاعات مورد نیاز استفاده‌کنندگان برای ارزیابی عملکرد واحد تجاری و اقدام مدیران در ارتباط با راهبردها و برنامه‌های اعلام‌شده برای پیشرفت را فراهم سازد، از جمله شامل ریسکهای واحد تجاری و مهمتر از همه مدیریت این ریسکها، نقش منابعی که در صورتهای مالی افشا نشده‌اند بر عملیات واحد تجاری و تاثیر عوامل غیرمالی بر اطلاعات ارائه‌شده در صورتهای مالی.

• همچنین در بندهای ۲۲ و ۲۴ نحوه ارائه گزارش تفسیری به صورت مبسوط بیان شده است.

ناشران ایرانی با توجه به مفاد بیانیه یادشده و وضعیت اقتصادی خاص ایران و دستورالعملهای سازمان بورس باید اطلاعات مفیدی که برای تامین نیازهای فعالان بازار سرمایه لازم است منتشر کنند. در عین حال، ناشران با محدودیتهایی از جمله انتشار اطلاعاتی که می‌تواند توسط رقبای شرکت سوءاستفاده گردد مواجه هستند که در این زمینه باید تعادل لازم برقرار شود.

ناآشنایی با استفاده از

این قبیل اطلاعات

در جامعه ما سبب بی‌میلی

به این گزارش و به‌طور کلی

سایر اطلاعات گزارش سالانه

شده است

معین نشده، اما به صورت تلویحی، استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۲۰ به‌عنوان مبنای کار حسابرس در اظهارنظر نسبت به گزارش تفسیری مدیریت مطرح شده است. آیا حسابرس ایرانی، در حسابرسی صورتهای مالی، می‌تواند براساس استاندارد حسابرسی بین‌المللی وظایف خود را انجام دهد؟

استاندارد بین‌المللی ۷۲۰

نمی‌تواند مبنای کار حسابرس

در اظهارنظر نسبت به

گزارش تفسیری مدیریت

باشد

لطف‌الهی

حسابرسی واحد تجاری ایرانی بر مبنای استانداردهای حسابرسی ملی انجام می‌شود و وقتی حسابرس ایرانی در بخش مسئولیت حسابرس و بازرس قانونی عنوان می‌کند که «مسئولیت این سازمان / موسسه اظهارنظر نسبت به صورتهای مالی یادشده بر اساس حسابرسی انجام شده طبق استانداردهای حسابرسی است» منظور همان استاندارد ملی است. بنابراین استاندارد بین‌المللی ۷۲۰ نمی‌تواند مبنای کار حسابرس در اظهارنظر نسبت به گزارش تفسیری مدیریت باشد. به‌همین دلیل لازم است استاندارد تجدیدنظر شده ۷۲۰ در اسرع وقت تدوین و پس از تصویب مراجع ذیربط مورد استفاده حسابرسان قرار گیرد.

ساخته است که گزارش تفسیری مدیریت را طبق ضوابط ابلاغ شده تهیه و همراه با اظهارنظر حسابرس نسبت به آن ارائه کنند. سازمان بورس و اوراق بهادار همچنین، رهنمودی با عنوان «نحوه اظهارنظر حسابرس مستقل در گزارش حسابرسی نسبت به گزارش تفسیری مدیریت» منتشر ساخته است. در این رهنمود، استاندارد حسابرسی ۷۲۰ با عنوان «سایر اطلاعات مندرج در گزارشهای حاوی صورتهای مالی حسابرسی شده»، به‌عنوان راهنمای مناسب برای ارزیابی اطلاعات گزارش تفسیری مدیریت معرفی و «گزارش تفسیری مدیریت» معادل «سایر اطلاعات» قلمداد شده است. حسابرسان در ارتباط با رهنمود و انتظار سازمان بورس و اوراق بهادار، چه واکنشی داشته‌اند؟

لطف‌الهی

چالش اصلی حسابرسان در مواجهه با گزارش تفسیری مدیریت نوع برخورد آنها با گزارش یادشده در گزارش حسابرس است. طبق رهنمود سازمان بورس حسابرس مستقل باید نسبت به گزارش تفسیری مدیریت که همراه صورتهای مالی میان‌دوره‌ای ۶ ماهه و سالانه ارائه می‌شود اظهارنظر کند. در حالی که در استاندارد ۷۲۰ حسابرسی، اظهارنظر، نتیجه‌گیری و اطمینان‌بخشی مدنظر نبوده و صرفاً خواندن سایر اطلاعات نبود ناسازگاری و ناهمخوانی با صورتهای مالی حسابرسی شده مدنظر است.

از طرف دیگر، موضوع عنوان این بند در گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی طبق رهنمود سازمان بورس، «گزارش در مورد سایر اطلاعات»، باید بلافاصله پس از «سایر بندهای توضیحی» ارائه شود که این شبهه را به‌وجود می‌آورد که این تیتراژ گزارش حسابرس نسبت به صورتهای مالی است.

سپاس

در رهنمود یادشده، برخی مفاد استاندارد بین‌المللی حسابرسی ۷۲۰ (Revised ISA 720)، با عنوان «مسئولیت حسابرس در ارتباط با سایر اطلاعات» که در اواخر سال ۲۰۱۶ منتشر شده نیز ارائه شده است. گرچه در این رهنمود تکلیفی برای گزارشگری حسابرس

ب- پیشرفتهای حاصل شده در مدیریت ریسک از جمله شاخصهای کمی که برای نظارت و مدیریت ریسک استفاده شده است.

ج- اقدامی که مدیریت قصد دارد در صورت مواجهه با ریسک برای کاهش آن انجام دهد، و

د- ارائه اطلاعاتی به استفاده کنندگان برای ارزیابی تاثیر احتمالی ریسک در خصوص چشم انداز ورود جریانهای نقدی."

سپاس

ارائه اطلاعات در پاسخ به الزامات بورس یا سایر نهادهای نظارتی در گزارش تفسیری مدیریت با چه محدودیتهایی ممکن است روبهرو باشد؟

لطف الهی

ارائه اطلاعات توسط ناشران در گزارش تفسیری مدیریت تا حدی امکانپذیر است که به منافع ناشران در حال و آینده لطمه‌ای وارد نسازد.

گروه مشاوره‌ای تفسیر مدیریت در آخرین جلسه خود در آوریل ۲۰۱۹ به این نتیجه رسیده است که "اطلاعات ارائه شده در گزارش تفسیری مدیریت به استفاده کنندگان کمک می‌کند تا چشم اندازهای ورود جریانهای نقدی به واحد تجاری و نقش مباشرتی مدیریت را در خصوص منابع اقتصادی ارزیابی کنند. البته در مواردی ممکن است واحد تجاری به این نتیجه برسد که اطلاعات ارائه شده در گزارش مزبور به‌ویژه در خصوص تحولات قریب‌الوقوع و مذاکرات در جریان، برخلاف منافع واحد تجاری باشد که در این زمینه نسبت به ارائه خلاصه‌تر اطلاعات اقدام می‌کند."

سپاس

پاسخهای صریح و روشن و اطلاعات جامع شما، کمک موثری است برای بهبود کوششهای انجام شده و توسعه گزارشگری. از مشارکت شما در این گفتگو بسیار

سپاسگزاریم.

سپاس

آیا سازمان حسابرسی برنامه‌ای برای انتشار بیانیه حرفه‌ای در زمینه گزارش تفسیری مدیریت و یا برنامه‌ای برای تجدیدنظر در استاندارد حسابرسی ۷۲۰ دارد؟

لطف الهی

سازمان حسابرسی کار کارشناسی استانداردهای سری ۷۰۰ تجدیدنظر شده و جدید، از جمله ۷۲۰ را شروع و اقدام مقدماتی آن را انجام داده است لیکن تاکنون استاندارد ۷۲۰ به مرحله طرح در کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی نرسیده است.

سپاس

یکی از بخشهای مهم گزارش تفسیری، افشای اطلاعات مالی و غیرمالی در مورد ریسکها می‌باشد. ریسکهای اصلی در شرایط فعلی کدامند که شرکتها باید در گزارش تفسیری مدیریت افشا کنند؟

لطف الهی

در گزارش تفسیری باید ریسکهای مربوط به فعالیت شرکت به‌نحو دقیق و مناسب تعیین و مهمتر از آن اقدام مدیریت شرکت برای کاهش این ریسکها بیان شود. متأسفانه تجربه دو سال گذشته نشان می‌دهد که عمده ناشران بورسی در بخش مربوط به ریسکها صرفاً به تعریف ریسکها پرداخته و در خصوص نوع مواجهه با این ریسکها و اقدام مدیریت، توضیحات کمتری بیان می‌کنند. ریسکهای اصلی که در شرایط فعلی اقتصادی کشور شرکتها باید در گزارش تفسیری مدیریت افشا کنند به شرح زیر است:

۱- ریسک نقدینگی، ۲- ریسک اعتباری، ۳- ریسک نرخ ارز، ۴- ریسک نرخ سود، ۵- ریسک عملیاتی، ۶- ریسک تحریمها (عوامل بین‌المللی)، ۷- ریسک تغییر مقررات و قوانین، و ۸- ریسک تغییر تکنولوژی.

گروه مشاوره‌ای تفسیر مدیریت در آخرین جلسه خود در آوریل ۲۰۱۹ (بند ۵۱) نقطه نظرات خود را به شرح زیر اعلام کرده است:

"برای هر ریسکی که در گزارش تفسیری مدیریت مشخص شده توضیحات ذیل باید ارائه شود:

الف- نحوه مدیریت ریسک.